

It is concluded that the State Agency of Land Resources of Ukraine is the agency of executive power that carries out management activities in the sphere of land relations, and hence is a member of the administrative and legal relations arising from this activity and which are regulated mainly by the norms of administrative law as social relations related to the activity of executive agencies. It is found out that the administrative and legal status of the State Agency of Land Resources is characterized by the fact that it is the direct subject of the state policy's realization in the sphere of land relations, cartographic, topographic and geodesic activity. It is determined that the feature of the status is that there are more than seven main activities within the State Agency of Land Resources of Ukraine, and hence its competence element is multilevel formation and consists of a set of authorities on certain subjects of the agency.

**Keywords:** *agencies of executive power, State Agency of Land Resources of Ukraine, administrative and legal status, system.*

УДК 343.97:368.021

**О. В. ЛІТВІНОВА,**

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,  
докторант Харківського національного університету внутрішніх справ*

### СУБ'ЄКТИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Предметом дослідження є діяльність суб'єктів громадського контролю у сфері страхової діяльності. Метою статті є розробка теоретичних засад механізму реалізації громадського контролю як різновиду контролю у сфері страхової діяльності. Досліджено склад суб'єктів громадського контролю, які вправі здійснювати контроль та нагляд у сфері страхової діяльності. Проаналізовано повноваження суб'єктів громадського контролю та механізм їх реалізації. Зроблено висновок, що громадський контроль у сфері страхової діяльності здійснюється недержавними суб'єктами з метою забезпечення відповідності страхової діяльності встановленим вимогам, а також з метою захисту прав та інтересів страховиків, страхувальників та вигодонабувачів.

**Ключові слова:** *контроль, нагляд, страхова діяльність; громадське об'єднання, споживачі.*

Як свідчить досвід нашої держави, набутий за останні декілька місяців, громадський контроль є дієвим інструментом впливу на процеси, які відбуваються у суспільстві. Зазвичай громадський контроль розглядають як засіб впливу на діяльність державної влади в цілому та окремих її ланок. Говорячи про контроль у сфері діяльності юридичних осіб приватного права, у сфері господарювання та в інших сферах суспільного життя, не пов'язаних із функціонуванням державних органів та установ, переважно ведуть мову про державний контроль. Водночас сучасний стан розвитку господарювання має тенденції до зменшення впливу держави на здійснення господарської діяльності, зменшення підстав та засобів втручання державних органів у діяльність суб'єктів господарювання. Такі тенденції є позитивними, такими, що відповідають європейським стандартам. Поряд з цим на фоні зменшення впливу держави у господарську діяльність вбачається актуальним підвищення ролі громадськості (громадських об'єднань, громадських спілок,

юридичних осіб приватного права, фізичних осіб) у контролі та нагляді за здійсненням окремих видів господарської діяльності. Особливо актуальними є питання здійснення громадського контролю у сфері страхової діяльності. Будучи частиною фінансового ринку України та маючи на меті забезпечення фінансової стабільності держави, юридичних і фізичних осіб, страхування в Україні повинно здійснюватись у чіткій відповідності до встановлених норм та правил. Вищенаведене свідчить про актуальність дослідження питання щодо суб'єктів громадського контролю у сфері страхової діяльності, їх компетенції та порядку здійснення контрольних-наглядових заходів.

Питанням, пов'язаним зі здійсненням громадського контролю в тій чи іншій сфері, присвячували свою увагу численні науковці. Так, теоретичне підґрунтя функціонування громадського контролю досліджували В. М. Гаращук, О. М. Музичук, С. Ф. Денисюк, С. М. Кушнір, А. С. Крупник та багато інших як відомих, так і науковців-початківців. Однак, незважаючи на

підвищену увагу до питання громадського контролю, механізм здійснення громадського контролю у сфері страхової діяльності не був предметом окремих наукових розробок.

Відсутність наукових праць та потреба в дослідженні питань про порядок здійснення громадського контролю у сфері страхової діяльності, про склад суб'єктів такого контролю та їх повноваження, неповнота правового регулювання окреслених питань свідчать про новизну та актуальність обраної тематики.

**Метою** цієї наукової статті є розробка теоретичних засад механізму реалізації громадського контролю як різновиду контролю у сфері страхової діяльності. Для досягнення поставленої мети вбачається за необхідне вирішити певні завдання: надати визначення громадського контролю як різновиду контролю у сфері страхової діяльності, визначити коло суб'єктів громадського контролю, їх компетенцію та правовий статус, дослідити механізм реалізації суб'єктами громадського контролю своїх контролюючо-наглядових повноважень.

Як ми вже зазначали, дослідженню питань щодо поняття та сутності громадського контролю присвячували свою увагу численні автори. Щоправда, у переважній більшості поняття громадського контролю розглядалися через призму здійснення такого контролю у сфері діяльності органів державної влади.

Деякі науковці під громадським контролем розуміють різновид соціального контролю, який здійснюється громадянами та об'єднаннями громадян і є формою реалізації демократії та способом залучення населення до управління суспільством і державою [1, с. 149].

Зокрема, А. М. Крупник визначає громадський контроль як інструмент громадської оцінки виконання органами влади та іншими підконтрольними об'єктами їхніх соціальних завдань, зазначаючи, що такий вид контролю «є невід'ємною складовою системи публічного управління та незамінним чинником розвитку соціуму в умовах розбудови демократичної, соціальної, правової держави» [2, с. 13].

Розглядаючи громадський контроль у державному управлінні, В. М. Гаращук дотримується думки, що до громадського контролю відносять контроль з боку різних громадських формувань (або угруповань) – профспілок, трудових колективів, партій, рухів, фондів та інших утворень та з боку громадян [3, с. 168].

За визначенням О. М. Музичука, який аналізував механізм та особливості громадського контролю за діяльністю правоохоронних орга-

нів, громадський контроль – це «спостереження чи перевірка індивідуальними або колективними (зовнішніми чи внутрішніми) недержавними суб'єктами виконання (дотримання) правоохоронними органами та їх працівниками чинного законодавства, які, як правило, не можуть втручатися у професійну діяльність правоохоронних органів, а їх рішення здебільшого носять рекомендаційний та профілактичний характер» [4, с. 283].

Більшість авторів, говорячи про громадський контроль у тій чи іншій сфері, відзначають, що особливістю громадського контролю є відсутність права втручатися в оперативну діяльність підконтрольних об'єктів і відсутність права самостійно притягати винних до юридичної відповідальності. Такої точки зору дотримуються Ю. П. Битяк [5, с. 224], С. Ф. Денисюк [6, с. 33–35], В. К. Колпаков [7, с. 682].

Як бачимо, точки зору науковців у частині визначення громадського контролю розрізняються відносно суб'єктів такого контролю.

З метою визначення суб'єктів, які можуть бути віднесені до числа суб'єктів громадського контролю у сфері страхової діяльності, доцільно звернутись до змісту основних нормативних актів, які регулюють відносини у сфері страхової діяльності.

Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» № 2664-III від 12.07.2001 (далі – Закон № 2664-III) та Закон України «Про страхування» № 85/96-ВР від 07.03.1996 (далі – Закон № 85/96-ВР) містять норми, згідно з якими страховики мають право (а в деяких випадках – зобов'язані) утворювати спілки, асоціації та інші об'єднання для координації своєї діяльності, захисту інтересів своїх членів та здійснення спільних програм, якщо їх утворення не суперечить законодавству України [8]. Такі об'єднання страховиків можуть бути як у формі юридичних осіб – суб'єктів господарювання, так і у формі громадських об'єднань – громадських спілок.

Саме у сфері ринків фінансових послуг, зокрема у сфері страхової діяльності, поширеною є практика створення саморегулювних організацій, якими є неприбуткові об'єднання фінансових установ, створені з метою захисту інтересів своїх членів та інших учасників ринків фінансових послуг, і яким делегуються відповідними державними органами, що здійснюють регулювання ринків фінансових послуг, повноваження щодо розроблення і впровадження правил поведінки на ринках фінансових

послуг та/або сертифікації фахівців ринку фінансових послуг [9].

Прикладом таких саморегулювальних організацій страховиків можуть бути Моторне (транспортне) страхове бюро, Авіаційне страхове бюро, Морське страхове бюро. Вказані організації створюються страховиками, які мають ліцензію на право здійснення відповідного виду страхування, утримуються за рахунок коштів своїх членів. Правовий статус таких організацій, а також їхні повноваження дозволяють стверджувати, що такі організації є суб'єктами громадського контролю у сфері страхової діяльності.

На прикладі Моторного (транспортного) страхового бюро (далі – МТСБУ) розглянемо контрольну-наглядову функцію організацій об'єднань страховиків у сфері здійснення страхової діяльності.

Так, згідно із ст. 13 Закону України № 85/96-ВР страховики, яким дозволено займатися обов'язковим страхуванням цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, зобов'язані бути членами Моторного (транспортного) страхового бюро України, яке є юридичною особою, що утримується за рахунок коштів страховиків. МТСБУ – єдине об'єднання страховиків, які здійснюють обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Участь страховиків у МТСБУ є умовою провадження діяльності щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів [8].

Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» № 1961-IV від 01.07.2004 (далі – Закон № 1961-IV) в ст. 49 умовою, яка дає право страховику здійснювати обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності, крім наявності ліцензії на такий вид страхування, визначає обов'язкове членство в МТСБУ [10].

Основними цілями створення МТСБУ є виконання гарантійних функцій стосовно відшкодування шкоди, завданої третім особам під час експлуатації наземних транспортних засобів, відповідно до чинного законодавства України та угод, укладених МТСБУ з уповноваженими організаціями інших країн, зі страхування цивільно-правової відповідальності, а також для координації роботи страховиків – своїх членів у сфері страхування цивільно-правової відповідальності за шкоду, заподіяну третім особам внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, як на території України, так і за її межами [11].

Аналіз Статуту МТСБУ, який є обов'язковим для страховиків – членів МТСБУ, дозволяє дійти висновку, що МТСБУ є суб'єктом громадського контролю відносно страховиків, які отримали ліцензії на право здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Про це свідчать, зокрема, положення Статуту, які встановлюють, що страховик – член МТСБУ несе відповідальність перед МТСБУ за дотримання зобов'язань відповідно до вимог чинного законодавства, положень Статуту МТСБУ, рішень органів управління МТСБУ, договорів з МТСБУ, внутрішніх нормативних документів МТСБУ, затверджених відповідно до чинного законодавства і Статуту. За допущені порушення до страховика з боку МТСБУ можуть бути застосовані такі заходи впливу: попередження; грошове стягнення; позбавлення страховика статусу повного члена МТСБУ; виключення з членів МТСБУ [11].

З метою контролю відповідності діяльності страховиків – членів МТСБУ вимогам законодавства та внутрішнім документам МТСБУ дирекція МТСБУ, президія та загальні збори наділені правом установлення обов'язкових до виконання правил та вимог, отримання звітності, проведення перевірок діяльності своїх членів тощо. Слід зазначити при цьому, що МТСБУ контролює виконання страховиками не тільки актів і документів самого Бюро, але й норм законодавства, які встановлюють порядок та умови здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Наведені вище положення Статуту МТСБУ дають нам підстави стверджувати, що МТСБУ є суб'єктом громадського контролю у сфері страхової діяльності, який уповноважений: встановлювати обов'язкові до виконання своїми членами норми та правила; перевіряти відповідність діяльності страховиків обов'язковим нормам та правилам у певній галузі страхування; застосовувати заходи впливу в разі виявлення невідповідності діяльності страховика обов'язковим для нього нормам та правилам.

МТСБУ є об'єднанням страховиків, обов'язковість створення якого та членство в якому є встановленою законом умовою здійснення страхової діяльності з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Поряд із цим суб'єкти страхової діяльності вправі створювати добровільні об'єднання, метою функціонування яких є координація

діяльності своїх членів та захист їхніх інтересів. Прикладом такої організації може бути Ліга страхових організацій України, метою створення якої є захист прав і спільних інтересів членів Ліги, сприяння розвитку відкритого та рівнодоступного ринку страхових послуг в Україні та за її межами.

Ліга страхових організацій України як суб'єкт громадського контролю у сфері страхової діяльності вправі: створити Третейський суд відповідно до Закону України «Про третейські суди»; брати участь в обговоренні проектів законів та інших нормативних правових актів, державних програм зі страхування, а також направляти в органи державної влади висновки про результати проведених нею незалежних експертиз проектів нормативних правових актів; вносити на розгляд органів державної влади й органів місцевого самоврядування пропозиції щодо питання формування і реалізації відповідної державної політики і здійснюваної органами місцевого самоврядування політики у сфері страхової діяльності; запитувати в органів державної влади й органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій інформацію; здійснювати контроль за дотриманням членами Ліги Статуту, внутрішніх документів Ліги, делегованих повноважень Ліги [12].

Крім об'єднань страховиків, до числа суб'єктів громадського контролю у сфері страхової діяльності можна віднести громадські об'єднання – добровільні об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів [13].

Аналіз Закону України «Про громадські об'єднання» № 4572-VI від 22.03.2012 свідчить про те, що громадські об'єднання наділені правами, реалізація яких може мати наслідком провадження контролю та нагляду, в тому числі й у сфері страхової діяльності. Так, згідно із ст. 21 цього Закону України для здійснення своєї мети (цілей) громадське об'єднання має право: звертатися у порядку, визначеному законом, до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб із пропозиціями (зауваженнями), заявами (клопотаннями), скаргами; одержувати у порядку, визначеному законом, публічну інформацію, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації; брати участь у порядку,

визначеному законодавством, у розробленні проектів нормативно-правових актів, що видаються органами державної влади, органами місцевого самоврядування і стосуються сфери діяльності громадського об'єднання та важливих питань державного і суспільного життя [13].

Крім зазначеного, громадські об'єднання зі статусом юридичної особи мають право брати участь у здійсненні державної регуляторної політики відповідно до Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»; брати участь у порядку, визначеному законодавством, у роботі консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, що утворюються органами державної влади, органами місцевого самоврядування для проведення консультацій з громадськими об'єднаннями та підготовки рекомендацій з питань, що стосуються сфери їхньої діяльності [13].

Правовий статус деяких громадських об'єднань та їх контрольні функції в тій чи іншій сфері визначаються законом. Зокрема, згідно із ст. 24 Закону України «Про захист прав споживачів» № 1023-XII від 12.05.1991 (далі – Закон № 1023-XII) з метою захисту своїх законних прав та інтересів споживачі мають право об'єднуватися у громадські організації споживачів (об'єднання споживачів) [14], які діють відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання». Оскільки страхувальники та вигодонабувачі в договорах страхування є споживачами страхових послуг і на їхні відносини зі страховиками поширюються вимоги Закону № 1023-XII, громадські організації споживачів можуть бути віднесені до числа суб'єктів громадського контролю у сфері страхування.

Виходячи зі змісту ст. 25 Закону № 1023-XII, з метою захисту інтересів споживачів та забезпечення належного рівня якості страхових послуг громадські об'єднання споживачів вправі: одержувати від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для реалізації своїх цілей і завдань; сприяти відповідним державним органам у здійсненні контролю за якістю страхових послуг та обслуговування; вносити пропозиції щодо розроблення нормативних документів, які встановлюють вимоги до якості обслуговування та послуг; вносити органам виконавчої влади і суб'єктам господарювання пропозиції про заходи щодо підвищення якості страхових послуг, про тимчасову заборону надання послуг, рівень якості яких не відповідає встановленим законом вимогам; звертатися з позовом

до суду про визнання дій продавця, виробника (підприємства, що виконує їхні функції), виконавця протиправними щодо невизначеного кола споживачів і припинення цих дій; відповідно до законодавства захищати у суді права споживачів, які не є членами громадських організацій споживачів (об'єднань споживачів); звертатися до правоохоронних органів та органів виконавчої влади про притягнення до відповідальності осіб, винних у випуску та реалізації продукції неналежної якості.

Як бачимо, громадські об'єднання свої контрольні повноваження у сфері страхової діяльності здійснюють не особисто, а опосередковано, через суб'єктів державного контролю у цій сфері. Такий контроль здійснюється шляхом направлення звернень, скарг, пропозицій щодо проведення контрольних заходів відносно суб'єкта, який здійснює страхову діяльність, шляхом обговорення та внесення пропозицій до проектів нормативних актів у сфері страхової діяльності, шляхом звернення до суду з питання притягнення до відповідальності суб'єкта страхової діяльності, який порушив права члена громадського об'єднання тощо.

Певною мірою до суб'єктів громадського контролю ми можемо віднести і фізичних осіб. Як зазначає В. М. Гаращук про громадян як суб'єктів громадського контролю, «перебуваючи в громадському об'єднанні, окрема особа бере участь у здійсненні контролю, але опосередковано» [3, с. 168].

Ми повністю згодні з ученим і вважаємо, що фізичні особи як суб'єкти громадського контролю діють опосередковано, «коли контролююча структура не напряму, а через певні компетентні державні органи впливає на стан справ у тій чи іншій сфері (об'єкті), який контролювала» [3, с. 168].

Фізичні особи найчастіше виступають суб'єктами контролю у сфері страхової діяльності під час реалізації своїх прав як споживачів страхових послуг. Споживач згідно із Законом № 1023-ХІІ має значний перелік прав, який дозволяє йому діяти як суб'єкту контролю. До таких прав ми можемо віднести і право на інформацію про продукцію (послугу), право на проведення перевірки відповідності зазначеної інформації фактичному стану, право на звернення до уповноважених органів з метою застосування заходів впливу, якщо страховик порушив права споживача та інші права.

У цілому повноваження фізичних осіб як суб'єктів громадського контролю у сфері стра-

хової діяльності за складом та механізмом реалізації (опосередковано, через суб'єктів державного контролю) є тотожними повноваженням громадських об'єднань у цій сфері.

Наведений перелік суб'єктів громадського контролю не є вичерпним. До числа таких суб'єктів можна віднести також наглядові ради страхових товариств, загальні збори акціонерів (учасників), наглядові (спостережні) ради, які створені при органах виконавчої влади, що регулюють порядок здійснення діяльності на ринку страхових послуг, тощо. Обсяг наукової статті не дозволяє нам детально зупинитись на контрольних повноваженнях наведених суб'єктів, відмітимо лише, що такі суб'єкти, діючи в структурі страховика, здійснюють переважно внутрішній контроль з метою надійного та сталого функціонування страховика та з метою дотримання прав та інтересів учасників (акціонерів) суб'єкта страхової діяльності.

Наведене вище дозволяє нам сформулювати певні **висновки**:

1. Громадський контроль у сфері страхової діяльності здійснюється об'єднаннями страховиків, громадськими об'єднаннями та громадськими спілками, фізичними особами та іншими недержавними суб'єктами з метою забезпечення відповідності здійснюваної страховиками діяльності встановленим вимогам, а також з метою захисту прав та інтересів як самих страховиків, так і споживачів їхніх послуг.

2. Громадський контроль у сфері страхової діяльності може здійснюватись об'єднаннями страховиків (Ліга страхових організацій України, Моторне (транспортне) страхове бюро), громадськими об'єднаннями, що створені та діють відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання», фізичними особами та іншими недержавними суб'єктами.

3. Застосування контрольних-наглядових заходів суб'єктами громадського контролю у сфері страхової діяльності здійснюється опосередковано, через уповноважених суб'єктів державного контролю та нагляду у сфері страхування. Такий контроль здійснюється шляхом направлення звернень, скарг, пропозицій щодо проведення контрольних заходів відносно суб'єкта, який здійснює страхову діяльність, шляхом обговорення та внесення пропозицій до проектів нормативних актів у сфері страхової діяльності, шляхом звернення до суду з питання притягнення до відповідальності суб'єкта страхової діяльності, який порушив права члена громадського об'єднання тощо.

## Список використаних джерел

1. Державне управління : [навч. посіб.] / [А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко ; за ред. А. Ф. Мельник]. – Київ : Знання-Прес, 2003. – 343 с.
2. Крупник А. С. Зарубіжний досвід громадського контролю: уроки для України / А. С. Крупник // Громадянське суспільство. – 2008. – № 5 (7). – С. 13–18.
3. Гаращук В. М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Гаращук Володимир Миколайович. – Харків, 2003. – 412 с.
4. Музичук О. М. Контроль за діяльністю правоохоронних органів в Україні: адміністративно-правові засади організації та функціонування : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Музичук Олександр Миколайович. – Харків, 2010. – 481 с.
5. Адміністративне право України : [підручник] / за ред. Ю. П. Битяка. – Харків : Право, 2000. – 520 с.
6. Денисюк С. Ф. Громадський контроль за правоохоронною діяльністю в Україні: адміністративно-правові засади : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Денисюк Станіслав Федорович. – Дніпропетровськ, 2010. – 36 с.
7. Колпаков В. К. Адміністративне право України : [підручник] / Валерій Костянтинович Колпаков. – Київ : Юрінком Інтер, 1999. – 736 с.
8. Про страхування : закон України від 7 берез. 1996 р. № 85/96-ВР // Урядовий кур'єр. – 1996. – № 72–73. – Зі змін. та допов.
9. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : закон України від 12 лип. 2001 р. № 2664-III // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 154. – Зі змін. та допов.
10. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : закон України від 1 лип. 2004 р. № 1961-IV // Голос України. – 2004. – № 165.
11. Про погодження Статуту Моторного (транспортного) страхового бюро України : розпорядження Держ. комісії з регулювання ринків фінанс. послуг України від 1 лют. 2005 р. № 3470 // Юридичний вісник України. – 2007. – № 45.
12. Статут Ліги страхових організацій України (нова редакція) : затв. 15 листоп. 2012 р. – Київ, 2012. – 14 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://uainsur.com/wp-content/uploads/2010/01/Statute\\_16\\_11\\_2012.doc](http://uainsur.com/wp-content/uploads/2010/01/Statute_16_11_2012.doc).
13. Про громадські об'єднання : закон України від 22 берез. 2012 р. № 4572-VI // Голос України. – 2012. – № 70.
14. Про захист прав споживачів : закон України від 12 трав. 1991 р. № 1023-XII // Голос України. – 1991. – № 110.

*Надійшла до редколегії 19.06.2014*

### **ЛИТВИНОВА О. В. СУБЪЕКТЫ ОБЩЕСТВЕННОГО КОНТРОЛЯ В СФЕРЕ СТРАХОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

Предметом исследования является деятельность субъектов общественного контроля в сфере страховой деятельности. Целью статьи является разработка теоретических основ механизма реализации общественного контроля как разновидности контроля в сфере страховой деятельности. Исследованы состав субъектов общественного контроля, которые вправе осуществлять контроль и надзор в сфере страховой деятельности. Проанализированы полномочия субъектов общественного контроля и механизм их реализации. Сделан вывод, что общественный контроль в сфере страховой деятельности осуществляется негосударственными субъектами в целях обеспечения соответствия страховой деятельности установленным требованиям, а также с целью защиты прав и интересов страховщиков, страхователей и выгодоприобретателей.

*Ключевые слова:* контроль, надзор, страховая деятельность; общественное объединение, потребители.

### **LITVINOVA O. V. THE SUBJECTS OF THE SOCIAL CONTROL IN THE SPHERE OF INSURANCE ACTIVITIES**

The object of the research is the activity of the non-state subjects, such as the ones of the social control in the sphere of insurance. The purpose of the scientific article is to develop the theoretical basics of the mechanism in realization of the social control in the sphere of insurance activities by non-state subjects.

In course of research preparations the following methods were used: method of system approach, generalization, analyzing and information synthesis, comparing-legal and structural-logic methods. The timeliness of the scientific article is dictated by the tendencies of decreasing state interference into the activity of the management subjects and the necessity in organizing the persistent control over the insurance services quality of insurance associations, social institutes, citizens and other non-state subjects.

The novelty of the research is dictated by the insufficiency of the scientific investigations in the issues of social control in the sphere of insurance activity, the order of public control over insurance institutes, and with the competence of public control subjects in the sphere of insurance activity.

In the course of research the author presented the personal view covering the public control structure in the sphere of insurance activity with the detailed examination of the subject rights and the order of supervisory powers realization.

As a result of the research the author made the conclusion on the public control in the sphere of insurance activity is to be realized by the insurers' association, public associations and public unions, physical bodies and other non-state subjects with the purpose of conformity of insurers' activity to the established requirements, as well as with the purpose of insurers' and the insurance services consumers' rights and interest enforcement.

The results of the article can be applied in the course of the work of insurers, public associations, at the research studies in the sphere of control over the financial institutes.

**Keywords:** control, supervisory powers, insurance activity, public association, consumers.

УДК 342.95+351.74(477)

**О. М. МУЗИЧУК,**

*доктор юридичних наук, професор,*

*начальник факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства*

*Харківського національного університету внутрішніх справ*

## **КОНТРОЛЬ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ**

Сформульовано поняття та визначено особливості контролю органів виконавчої влади за діяльністю правоохоронних органів в Україні. Зроблено висновок, що особливість контролю органів виконавчої влади за діяльністю правоохоронних органів в Україні полягає у тому, що правоохоронні органи, які, крім органів прокуратури, є органами виконавчої влади, одночасно можуть бути його суб'єктами та об'єктами, оскільки наділені повноваженнями взаємного контролю один щодо одного. Контроль органів виконавчої влади за діяльністю правоохоронних органів в Україні запропоновано визначити як комплексний, найбільш оперативний та об'ємний за предметом підвид державного контролю, здійснюваний урядом, центральними і місцевими органами виконавчої влади та спрямований на перевірку дотримання (виконання) правоохоронними органами законодавства з питань, що належать до їх компетенції.

**Ключові слова:** контроль, державний контроль, органи виконавчої влади, правоохоронні органи.

Становлення правової держави в Україні вимагає реального утвердження принципу верховенства права, зміцнення дисципліни та законності в країні, забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних осіб, прав і законних інтересів юридичних осіб та інших колективних суб'єктів. Важлива роль у виконанні цього завдання належить правоохоронним органам. Але не менш важливим є дотримання дисципліни та законності в діяльності самих правоохоронних органів, що обумовлює необхідність створення дієвої системи контролю за їх діяльністю як найефективнішого засобу забезпечення дисципліни та законності.

Одним із видів контролю за діяльністю правоохоронних органів в Україні є державний, до підвидів якого відносимо: парламентський, президентський та урядовий контроль, контроль міністерств та відомств, контроль місце-

вих державних адміністрацій та інших місцевих органів влади, судовий контроль. Кожен із вищенаведених підвидів державного контролю займає особливе місце у його структурі, має відповідні ознаки (риси), які вказують на його особливості. Проте, об'єднуючим чинником зазначених підвидів контролю, що охоплюються терміном «державний контроль» є те, що суб'єкти його здійснення представляють державу, відповідно, називаються державними. У зв'язку з цим варто розрізняти такі поняття, як «суб'єкти державного контролю» та «суб'єкти контролю в державі», останній з яких є ширшим за змістом, оскільки передбачає не лише державні, а й самоврядні, громадські та міжнародні суб'єкти.

Проблеми державного контролю за діяльністю правоохоронних органів в Україні були предметом наукових досліджень О. М. Бандурки,